

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
จังหวัดกาฬสินธุ์*

BUDDHISM-BASED LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS OF THE EDUCATION
SECTION PHRAPARIYATTIDHAM SCHOOL IN KALASIN PROVINCE

พระทองเลี่ยม ธิรุกุณ(แฝงจันดา)¹, จิราภรณ์ ผันสว่าง²,
วิมลพร สุวรรณแสนทวี³

Phra Thongliam Thirakuno(Phangchanda)¹, Jiraporn Phansasang²,
Vimonporn Suwansaentavee³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2,3}

Email : thirakuno1002@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหาร 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหาร 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 132 รูป/คน และผู้เชี่ยวชาญที่ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test (Independent Samples) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวโดยใช้สถิติ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารจำแนกตามเพศ บุคลากรมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนจำแนกตามตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน บุคลากรมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน 3. ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารควรจัดทำแผนงาน/โครงการเสริมสร้างวินัย คุณธรรม และจริยธรรม เพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ของนักเรียน มีกลยุทธ์ พันธกิจ เป้าประสงค์ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เข้าใจ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานของบุคลากร ให้กำลังใจ ยกย่อง เชิดชูบุคลากรตามสมควรแก่โอกาส 4. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหาร สรุปได้ ดังนี้ ควรมีนโยบายสร้างขวัญ กำลังใจให้กับบุคลากร ควรนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนบริหารสถานศึกษา ควรนำ เทคโนโลยี การสื่อสารมาใช้ในการบริหารช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่บรรลุเป้าหมาย

คำสำคัญ : 1. ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ 2. ผู้บริหาร 3. โรงเรียนพระปริยัติธรรม

ABSTRACT

The objectives of this thesis were 1) to study the Buddhism-based leadership of administrators 2) to compare the Buddhism-based leadership of administrators 3) to study the suggestions and the leadership development guidelines the Buddhism-based leadership of administrators of the Education section Phrapariyattidham school in Kalasin province. The samples used in this research were 132 the administrators and the instructors of the Education section Phrapariyattidham school in Kalasin province, and 10 of interviewed experts. The tools used for data collection was a 5-level estimation scale questionnaire, and a semi-structured interview. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, and standard deviation. Statistics used to test the hypothesis were t-tests and One Way ANOVA using F-test statistics.

The results found that: 1. The Buddhism-Based Leadership of Administrators of the Education Section Phrapariyattidham school in Kalasin Province. Overall, it's at a high level. 2. The results of the comparison of opinion levels towards leadership based on the Buddhism-Based Leadership of Administrators, classified by gender: the personnel had a statistically significant difference in opinion at the 0.05 level, in part of classified by position and work experience: the personnel had no different opinions. 3. Suggestions for Buddhism-based leadership of administrators: should develop plans or projects to enhance discipline, morality, and ethics for as to correct undesirable behavior of students, strategies, missions, goals to work effectively and efficiently, understand problems happened from personnel work, encourage, commend the personnel appropriately. 4. The leadership development guidelines the Buddhism-based leadership of administrators: should be a policy to encourage the personnel, should be use information to use in school administration planning, should be use technology communication in administration to perform duties to achieve goals.

Keywords : 1. Buddhism-Based Leadership 2. Administrators 3. Phrapariyattidham School

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระพุทธศาสนาถือได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยในอดีตถึงปัจจุบัน และเป็นหลักยึดเหนี่ยวในทางด้านจิตใจต่อการดำเนินชีวิตให้แก่พุทธศาสนิกชนในสังคม ด้วยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมพร้อมทั้งวัฒนธรรมอันดีงาม โดยมีวัดเป็นสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ เป็นสถานที่ให้การอบรมขัดเกลาจิตใจให้ประชาชนปฏิบัติตามเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิต ไม่เพียงเท่านั้น ยังเป็นที่รู้จักกันว่าวัดเป็นสถานที่ให้การศึกษารังองค์ความรู้แก่พระภิกษุสามเณรพร้อมด้วยเยาวชน ทั้งในทางโลกและทางธรรม (พระมหาสาธิต วันนุกูล, 2558) เพื่อพัฒนา

ชีวิตให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจและสติปัญญา สามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศชาติ

การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันได้มุ่งให้พระภิกษุสามเณรพร้อมด้วยเยาวชน ได้มีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนทั้งในด้านพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและแผนกธรรม นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนผลักดันให้เกิดการศึกษาทางโลกตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดในระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ซึ่งถือได้ว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญและเป็นการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย กล่าวคือ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ โดยเป็นการสงเคราะห์ทางการศึกษาที่ทางวัดและคณะสงฆ์ได้จัดดำเนินการขึ้นเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์ของศาสนาคือเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาพุทธและสร้างพลเมืองให้เป็นผู้มีคุณภาพตามนโยบายของภาครัฐ ไม่เพียงเท่านั้นยังถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการมอบโอกาสแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษา ซึ่งมีวัดเป็นสถานศึกษาให้การเรียนรู้พร้อมทั้งดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสังคม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นการเรียนการสอนแบบสายสามัญทั่วไปของพระภิกษุสามเณรซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน โดยมีได้มุ่งเน้นการเรียนการสอนเฉพาะด้านนักธรรมและบาลีในอดีตที่ผ่านมาเท่านั้น เนื่องจากว่าคณะสงฆ์และกรมการศาสนาได้มองเห็นความสำคัญของการศึกษาวิชาการสมัยใหม่ที่พระภิกษุและสามเณรควรได้รับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง จึงได้จัดทำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อันเป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2514 (กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557) โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาเป็นประโยชน์ต่อการสืบทอดศาสนทายาทที่ดีมีความรู้ทั้งทางโลกสมัยใหม่ในปัจจุบันและมีความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง กล่าวคือ เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2554)

ปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการจัดการเรียนการสอนจำนวนทั้งหมด 10 แห่ง โดยแต่ละแห่งได้มีความพยายามในการบริหารจัดการให้เกิดการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 หมวดที่ 1 มาตรา 9 (4) ในบริหารจัดการการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) จัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุและสามเณรได้มีโอกาสทางการศึกษา แต่ยังคงพบปัญหาที่ยังต้องพัฒนาอีกหลายด้าน เช่น ด้านคุณภาพการศึกษาพบว่ายังไม่เป็นที่น่าพอใจเนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ ทำให้การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้องมีการพัฒนาโครงสร้างและปรับปรุงระบบการบริหารอย่างเร่งด่วน ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของระบบการศึกษาคือ รูปแบบการเรียนการสอนไม่เน้นให้เด็กรู้จักกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น หรือสอนให้กล้าตัดสินใจด้วยตนเอง ขาดการฝึกให้รู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ขาดความคิดในการพัฒนา

และความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ระบบการศึกษาที่เน้นแต่เพียงการท่องจำและวัดผลด้วยการแข่งขันจำเนื้อหาเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะบ่อนทำลายความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนลง ส่งผลให้การบริหารโรงเรียนขาดประสิทธิภาพในการเรียนและการทำงานในอนาคต ดังนั้นการที่จะบริหารงานให้ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหวังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาและใช้องค์ความรู้ที่เป็นแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารมาประกอบใช้ ตลอดถึงแบบอย่างการบริหารที่ประสบผลสำเร็จมาแล้ว ไม่เพียงเท่านั้นการบริหารที่จะก่อให้เกิดความชอบธรรมและสามารถสร้างองค์กรให้เกิดความเข้มแข็งอย่างมีประสิทธิภาพหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการบริหารแบบเชิงพุทธ ผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องนำหลักธรรมมาใช้ประกอบการบริหารจัดการ เนื่องจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นโรงเรียนที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพุทธ จึงเหมาะสมและสมควรนำหลักธรรมมาขับเคลื่อนโรงเรียนพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิผลบรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ (โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์, 2562)

หลักทศตปิปาปณิกสูตร ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ไว้ในทศตปิปาปณิกสูตร(พระไตรปิฎกเล่มที่ 20) อันเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเชิงพุทธได้บรรจุหลักการที่สร้างความยั่งยืน การไม่เบียดเบียน การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ มีความเมตตาต่อกัน และรู้เท่าทันโลก ยึดหลักการอยู่ร่วมกันหลักทศตปิปาปณิกสูตรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ มี 3 ประการ คือ 1) ด้านจักขุมา (Conceptual Skill) คือ การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองการณ์ไกล 2) ด้านวิรูโร(Technical Skill) คือ จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญในงาน 3) ด้านนิสสยสัมปันโน(Human relation Skill) คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

จากรายงานประจำปีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ (2563) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ซึ่งปรากฏว่ายังจะต้องเพิ่มเติมในด้านประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการศึกษา ควรพัฒนาเกี่ยวกับการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับองค์กรระดมพลังสมองเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัด เพื่อเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ ด้านการสร้างศาสนทายาทและการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ บริหารงานตามบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความคิดริเริ่มที่เน้นการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้เพราะเป็นกลไกที่สำคัญในการบริหารงานเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดที่มุ่งสู่การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดกาฬสินธุ์ให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ (โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำผลของการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 บุคลากรที่มีเพศและประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยจะนำไปเป็นข้อเสนอเชิงนโยบาย และข้อเสนอเพื่อนำไปปรับใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ให้เหมาะสมต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 12 รูป/คน บุคลากร จำนวน 120 รูป/คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 132 รูป/คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปลายี่จยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ต (R.A. Likert) โดยการแบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended) การหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษาและด้านอื่นๆ โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 และทดลองใช้ (Try-out) กับบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธี Google Form วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1)ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC : Index of item objective congruence) 2)ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค 3)ค่าความถี่ 4)ร้อยละ 5)ค่าเฉลี่ย 6)ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) 7)การทดสอบที-test แบบ Independent Samples และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) โดยใช้สถิติ F-test การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 รูป ประกอบด้วยคำถามที่ครอบคลุม เนื้อหาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหาร

6. ผลการวิจัย

6.1 ระดับภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวม

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์	ระดับการปฏิบัติ			
	\bar{X}	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ : จักขุมา	3.87	0.75	2	มาก
2. ด้านการมีเป้าหมายการบริหารอย่างชัดเจน : วิฐุโร	3.84	0.95	3	มาก
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ : นิสยสมปนโน	3.90	0.41	1	มาก
รวมเฉลี่ย	3.87	0.38	-	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D.=0.38) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ : นิสยสมปนโน ($\bar{X} = 3.90$, S.D.=0.41) ด้านการมีวิสัยทัศน์ : จักขุมา ($\bar{X} = 3.87$, S.D.=0.38) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีเป้าหมายการบริหารอย่างชัดเจน : วิฐุโร ($\bar{X} = 3.84$, S.D.=0.39) ตามลำดับ

6.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์	เพศ				t	Sig
	บรรพชิต		คฤหัสถ์			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ : จักขุมา	3.84	0.37	3.92	0.42	-0.851	.396
2. ด้านการมีเป้าหมายการบริหารอย่างชัดเจน : วิฐุโร	3.81	0.35	3.88	0.39	-0.898	.371

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์	เพศ				t	Sig
	บรรพชิต		คฤหัสถ์			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ : นิสยสมปโน	3.87	0.40	3.95	0.45	-0.871	.385
รวม	3.84	0.36	3.91	0.41	-0.899	.370

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามตำแหน่ง

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์	ตำแหน่ง				t	Sig
	ผู้บริหาร		บุคลากร			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ : จักขุมา	3.59	0.15	3.88	0.39	-5.180	.000*
2. ด้านการมีเป้าหมายการบริหาร อย่างชัดเจน : วิธโร	3.58	0.11	3.85	0.36	-5.801	.000*
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ : นิสยสมปโน	3.58	0.15	3.91	0.42	-5.635	.000*
รวม	3.58	0.11	3.88	0.38	-6.118	.000*

จากตารางที่ 3 พบว่า การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามประสบการณ์

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของ ผู้บริหาร	ความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ : จักขุมา	ระหว่างกลุ่ม	.521	2	.260	1.769	.175
	ภายในกลุ่ม	18.983	129	.147		
	รวม	19.504	131			
2. ด้านการมีเป้าหมายการบริหารอย่าง ชัดเจน : วิธโร	ระหว่างกลุ่ม	.487	2	.243	1.918	.151
	ภายในกลุ่ม	16.360	129	.127		
	รวม	16.846	131			

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของ ผู้บริหาร	ความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
3. ด้านมนุษยสัมพันธ์ :นิสยสมปโน	ระหว่างกลุ่ม	.629	2	.314	1.838	.163
	ภายในกลุ่ม	22.067	129	.171		
	รวม	22.696	131			

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามประสบการณ์ บุคลากรมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

6.3 ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 1)ด้านการมีวิสัยทัศน์ : จักขุมา ผู้บริหารควรจัดทำแผนงาน/โครงการส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรม ดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ผู้บริหารและบุคลากรมีการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งขององค์กรเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาได้ 2)ด้านการมีเป้าหมายการบริหารอย่างชัดเจน : วิฐโร ผู้บริหารมีควรสร้างกลยุทธ์ พันธกิจ จุดประสงค์การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สนับสนุนให้บุคลากรแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานและค่านิยมร่วมกันและมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนให้แก่บุคลากรทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 3)ด้านมนุษยสัมพันธ์ : นิสยสมปโนผู้บริหารควรใช้เวลาในการแนะนำงาน หรือปัญหาจากการปฏิบัติงานแก่บุคลากร และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา ให้กำลังใจ ยกย่อง เชิดชูบุคลากรตามสมควรแก่โอกาส มีความเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ เอื้อเฟื้อต่อบุคลากรในองค์กรทุกระดับ

6.4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ : จักขุมา ควรวางแผนในดำเนินนโยบายตามความมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองการณ์ไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การให้ขวัญกำลังใจในการบริหารบุคลากรในการทำงานในโรงเรียนให้ถูกต้องตามกฎ ระเบียบให้ความสำคัญกับทุกคน ทุกงานอย่างเท่าเทียม 2) ด้านการมีเป้าหมายการบริหารอย่างชัดเจน : วิฐโร ควรมอบหมายงานให้แก่บุคลากรตรงตามความรู้ ความสามารถ นำข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนบริหารสถานศึกษา พิจารณาและจัดสรรทรัพยากรที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ : นิสยสมปโน มีการปฏิบัติงานในทางที่จะอำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติต่อกันด้วยดีของสมาชิกภายในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการช่วยให้หน้าที่นี้บรรลุเป้าหมาย จูงใจบุคลากรให้มีแรงขับเคลื่อนในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพ

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

7.1 ระดับภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน โดยการบริหารของผู้นำด้วยการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน ความพึงพอใจต่อการทำงานเพื่อให้องค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นผู้นำที่มีอุดมการณ์ในการ

พัฒนาองค์กร คอยให้คำแนะนำ และแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน จนบรรลุผลตามเป้าหมาย นอกจากนี้ผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นผู้นำที่ได้นำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการกับการบริหาร คือ หลักทศตปิปาณิกสูตร 3 เกี่ยวกับคุณลักษณะ 3 ประการของนักบริหารที่จะช่วยให้นักบริหารทำสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ได้แก่ จักขมา หมายถึง ปัญญามองการณ์ไกล วิรูโร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), (2549) ได้กล่าวว่า ในหลักการของทศตปิปาณิกสูตรนั้น สำหรับหัวข้อหลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของนักบริหารที่ดีนั้นจะต้องมี Human Relation Skill หรือหลักนิสยสัมปันโน เพราะมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้คนอยากเข้ามาร่วมงานและทำงานให้หากไม่มีมนุษยสัมพันธ์การบริหารคนก็ไปไม่รอด “หลักนิสยสัมปันโน เป็นหลักการสำคัญที่จำเป็นและสำคัญมาก สำหรับนักบริหารคน เพราะถ้ามนุษยสัมพันธ์ไม่ดีก็ไม่มีใครอยากมาร่วมงานหรือทำงานให้ เพราะการบริหารงาน บริหารคน คือการดำเนินกิจกรรมให้สำเร็จโดยร่วมกับคนอื่น” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอภิรัตน์ ฐิตวิริโย (ตาประโคน) (2560) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาคุณลักษณะการบริหารงานตามหลักทศตปิปาณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านนิสยสัมปันโน ด้านวิรูโร ด้านจักขมา

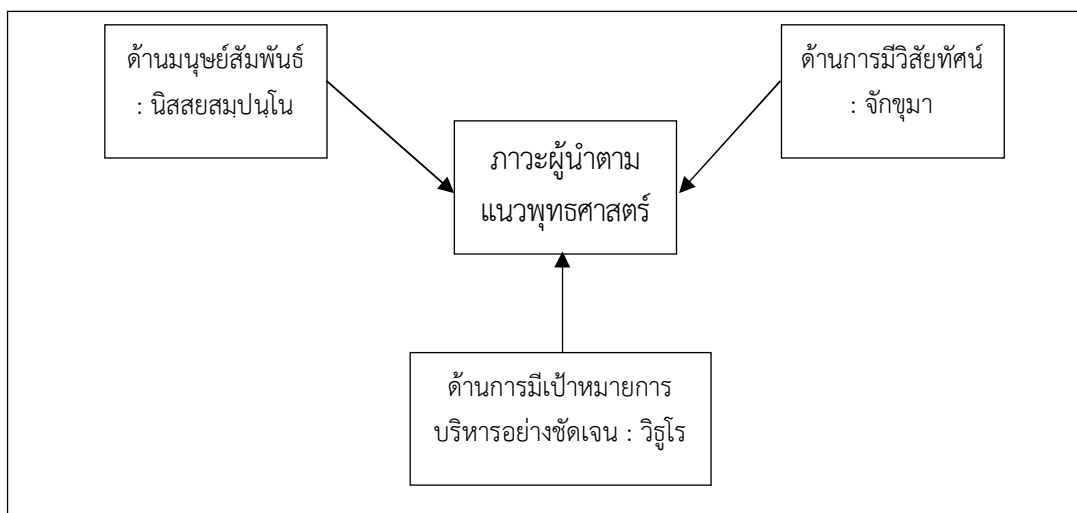
จากผลการวิจัย ด้านมนุษยสัมพันธ์ : นิสยสัมปันโน เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและบุคลากรเข้าใจซึ่งกันและกัน จนทำให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในองค์กร ผู้บริหารมีความยุติธรรมในการแก้ปัญหาของบุคลากรในองค์กร เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ เอื้อเพื่อต่อบุคลากรในองค์กรทุกระดับ ให้กำลังใจ ยกย่อง เชิดชูบุคลากรตามสมควรแก่โอกาส แสดงความจริงใจต่อบุคลากรในองค์กรทุกระดับ ให้ความสำคัญกับปัญหาหรือปัญหาจากการปฏิบัติงานแก่บุคลากร จูงใจบุคลากรให้มีแรงขับเคลื่อนในการทำงานอย่างเต็มศักยภาพรวมทั้งให้แนวทางในการทำงานร่วมกันของบุคลากรในองค์กรสม่ำเสมอ มีความเป็นกันเองกับบุคลากรและแสดงความคิดเห็นต่อกันอย่างเปิดเผย เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา มนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนเรามากและการจะเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์นั้น จะต้องเข้าใจในธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์ รวมทั้งควรศึกษาหลักและเทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์ด้วย เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน หลักการต่างๆ ที่จะกล่าวถึงนี้ จึงเป็นหลักการที่เป็นพื้นฐานในการนำไปใช้เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ง่ายและเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ พรหมฉาย ทรัพย์ประภา (2548) ให้ความหมายของมนุษยสัมพันธ์ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของบุคคลที่อยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะ เป็นในชีวิตส่วนตัว ในชีวิตการศึกษาเล่าเรียน ในชีวิตการทำงาน และในชีวิตสังคมทั่วไป เป็นเรื่องสำคัญอันเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจซึ่งกันและกันในความต้องการด้านต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการต่างๆ ดังกล่าวให้แก่กันและกันอย่างเหมาะสมและอย่างน่าพึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งส่งผลให้การใช้ชีวิตร่วมกัน ไม่ว่าจะ เป็นระยะเวลาอันสั้นหรือระยะเวลาอันยาวนาน และในบทบาทหน้าที่ต่างๆ ของแต่ละคนดำเนินไปอย่างมีความสุข มีความรักความเอื้ออาทร และช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามควรแก่อัตภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิญญู ทองมี (2562) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิง

พุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับที่ปฏิบัติจริงเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธระดับมาก

7.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์จำแนกตามเพศ และประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรที่มีเพศซึ่งหมายถึง บรรพชิตกับคฤหัสถ์ และมีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน อาทิ ผู้บริหารวางแผนการใช้บุคลากรให้ได้ประโยชน์สูงสุดผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการวางแผนงานต่างๆ เสนอข้อคิดเห็นผู้บริหารใช้คำพูดที่นุ่มนวล สละสลวยชี้แจงนโยบายในเรื่องต่างๆแก่บุคลากรผู้บริหารใช้คำพูดที่เหมาะสมในการประชุมจัดทำแผน ซึ่งทั้งนี้เป็นไปตามความต้องการของครูผู้สอนนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอภิรัตน์ ฐิตวิริโย (ดาประโคน) (2560) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาผลการวิจัยพบว่า ด้านนิสสัยสัมปันโน คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ ประกอบด้วย ความสุภาพอ่อนโยน เอาใจใส่ กระตือรือร้น มีใจผูกพันอยู่กับงาน สร้างมิตรภาพ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น ยกย่องให้เกียรติผู้อื่น

8. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ผู้วิจัยค้นพบองค์ประกอบที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหาร จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ : นิสสัยสมปโน 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ : จักขุมา 3) ด้านการมีเป้าหมายการบริหารอย่างชัดเจน : วิฐโร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 โรงเรียนควรมีเป้าหมายการบริหารอย่างชัดเจนด้วยการที่ผู้บริหารวางแผนในการมอบหมายงานให้แก่บุคลากรตรงตามความรู้ความสามารถ

9.1.2 โรงเรียนควรเปิดโอกาสหรือรับฟังความคิดเห็นของชุมชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

9.1.3 ผู้บริหารควรมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ควรประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารที่สำคัญต่อการปรับกระบวนการทำงาน เพื่อให้บรรลุประสิทธิผลขององค์กร

9.2.2 หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรวางแผนการใช้บุคลากรให้ได้ประโยชน์สูงสุดร่วมมือกันกำหนดแนวทางปฏิบัติตามนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องแต่ละบริบทของแต่ละสังกัด ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการของสถานศึกษาเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพต่อไป

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรศึกษารูปแบบภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านมนุษยสัมพันธ์

9.3.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธศาสตร์ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์

10. เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). **ระเบียบว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ทีศนา แคมมณี และภาชิต ประมวลศิลป์ชัย. (2547). **ประสบการณ์และกลยุทธ์ของผู้บริหารในการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : เมธีทีปส์.
- พรรณราย ทวียะประภา. (2548). **จิตวิทยาประยุกต์ในชีวิตและในการทำงาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2549). **พุทธวิธีการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสถาพร วันนุกุล. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองท้องถิ่นกับพระสงฆ์ในเขตอำเภอหนองชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 34(4). 158-168.
- พระอภิรัตน์ ฐิตวิริโย (ดาประโคน). (2560). **ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ภิญโญ ทงมี. (2562). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธสำหรับ
ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา.
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์. (2562). รายงานประจำปี พ.ศ. 2562.
กาฬสินธุ์ : โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์.
- วิไล ตั้งจิตสมคิด. (2554). **ความเป็นครู**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **แนวทางบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและ
สถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). **การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร :
กองพุทธศาสนสถาน.

11. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่
ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา
ความรู้ด้านการบริหารการศึกษาในระดับปริญญาโทขอกราบขอบพระคุณ พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พร้อมทั้งคณาจารย์ทุกท่านที่ได้
อบรมสั่งสอนให้ความรู้ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง และ ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี ที่ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
ตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยฉบับนี้
จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยทุกท่านที่
ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย ขอขอบคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา และ
บุคลากร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ทุกท่านที่ให้ความ
ช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่คณะ
ศึกษาศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความสะดวกด้วยดีเสมอมา ตลอดจนเพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาโท
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา และขออนุโมทนา
นายคม แผงจันดา นางบุญสี แผงจันดา และญาติมิตรทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้
คอยห่วงใย ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบการศึกษา

คุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชา
คุณพระรัตนตรัย พระคุณของมารดา บิดา ครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง
และขอแผ่คุณความดีนี้ให้แก่เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทุกรูปทุกนาม พร้อมทั้งเจ้ากรรมนายเวร
ในทุกภพทุกชาติด้วย เทอญ